

Filosofia – o punte de legătură între științele ingineresti și cele umanistice

Interviu cu dl conf., dr. Mihai Braga, șeful
Catedrei de Științe Socio-Umane a UTM

*Adevărata filosofie constă în a face
nu cărți, ci oameni.*

(Ludwig Feuerbach)

– De-a lungul timpului, științele socio-umane și-au găsit un loc bine meritat printre disciplinele tehnico-ingineresti la UTM. Cum a evoluat învățământul umanistic la Universitatea Tehnică și cine sunt promotorii acestuia?

– Inițial, la Universitatea Tehnică au existat mai multe catedre umanitare: de istorie, filosofie, politologie, economie. Ulterior, primele trei au fost comasate în Catedra de Științe Socio-Umane, iar Catedra de Economie a trecut la Facultatea de Inginerie Economică și Business, transformându-se de fapt într-o catedră de specialitate. Fondatori ai acestor catedre au fost S. Țaranov, N. Vasiliiev, V. Aculai. Pe parcursul anilor la cărma lor s-au aflat: C. Stratievski, V. Ursu, O. Adamov, V. Zaharov, A. Cojocaru, N. Șașcov, F. Vârțanu, V. Aculai, I. Vangheli. După comasare, Catedra de Științe Socio-Umane a fost condusă de F. Vârțanu, I. Vangheli, M. Braga. Iar numărul pedagogilor umanistici care au activat la noi în toți acești ani depășește cifra de o sută. Printre ei: C. Stratievski, V. Toncovidov, N. Șașcov, I. Gumeniuc, N. Șavelschi, V. Gamov, V. Saca, C. Zavtur, D. Borș, O. Adamov, I. Malicov, A. Cojocaru, E. Zatașneac, A. Cucunescu, A. Apostu, N. Șevțov, C. Bronici, G. Pancenco, M. Popovitchenco, N. Malicov, F. Doroganici, I. Buga, P. Andrieș, A. Alexa, N. Piotrovski, E. Stanev, Z. Chitoroagă, R. Samoteev. În prezent la catedră activează 14 profesori titulari.

Pe timpuri, la Catedra de Științe Socio-Umane s-au predat mai multe cursuri importante pentru cultura generală a studenților: politologia, istoria, culturologia, filosofia, educația pentru sănătate, istoria religiilor, sociologia. Actualmente se predă: etica profesională, bazele comunicării, cultura vorbirii și filosofia.

De exemplu, cursul „Cultura vorbirii”, introdus la indicația Ministerului Educației, este foarte important. Potrivit specialiștilor, în ultimul timp nivelul culturii comunicării s-a diminuat simțitor. Asistăm la scăderea dramatică a vocabularului lingvistic. O amprentă specifică o are și bilingvismul caracteristic societății noastre. Limbajul este o parte a culturii societății (este acel liant ce unește și transmite din generație în generație realizările tehnico-științifice, cunoștințele, valorile, normele sociale etc.). Filosoful austriac Ludwig Wittgenstein spunea: „Limitele limbajului meu înseamnă limitele lumii mele.” Societatea și statul au nevoie de cadre înalt calificate, deci posedarea abilităților de comunicare capătă un contur pragmatic. În aproape toate ofertele de muncă criteriul principal de selectare a candidatului ține de comunicativitatea acestuia. De la un specialist cu studii superioare se cere o comunicare fluentă, un vocabular adecvat. A. P. Cehov scria: „Pentru un om inteligent a vorbi rău trebuie să fie considerat tot așa de indecent, precum să nu știe să citească sau să scrie...”

Bazele comunicării și Cultura

vorbirii le cultivă viitorilor ingineri abilități de a formula mesaje clare, inteligibile, de a-și adapta stilul de comunicare în funcție de contextul social, bazându-se pe normele etice; a exprima și interpreta gânduri, sentimente și fapte atât verbal, cât și în scris; precum și abilități de lucru cu textele oficiale – redactarea unei scrisori de recomandare, a unui CV etc.

Etica profesională are menirea de a determina cerințele față de modelul etic al inginerului: responsabilitatea socială și profesională a acestuia; acomodarea rapidă într-un colectiv nou; iar în cazul unui conflict să determine cauza acestuia, să-și aleagă strategia de comportament reieșind din analiza situației, să dirijeze conflictul; bazându-se pe normele de protocol și etichetă. Rolul eticii rezidă în găsirea unui echilibru între interesele organizațiilor și cele ale grupurilor implicate; orientează personalitatea spre o mai bună integrare atât în societate, la locul de muncă, cât și în familie.

Cursul de Filosofie conține un șir de probleme legate de dezvoltarea gândirii filosofice în istoria omenirii, rolul ei în diferite epoci, interacțiunea ei cu cultura societății, dar și cu alte științe: fizica, matematica, științele tehnice. De asemenea se studiază teoriile contemporane despre Univers, structura conștiinței și posibilitățile tehnice de creație a mașinilor, „înțelepte”, problemele filosofice ale dezvoltării tehnicii.

– În ce măsură studenții UTM conștientizează importanța și necesitatea disciplinei de filosofie?

– Este o întrebare foarte importantă. Lumea contemporană este destul de pragmatică. Se zice că americanii ar spune: „Dacă ești deștept, de ce nu ești și bogat?”. Într-adevăr, într-o lume în care multe se măsoară doar în bani, care ar fi locul unei științe care nu vorbește despre bani, ci despre adevăr, dreptate, bine, frumos? În timpurile nu prea îndepărtate nimeni nu ar fi pus la îndoială necesitatea unei asemenea științe, cum este filosofia. Îmi amintesc, într-o discuție cu dl decan Sergiu Andronic dânsul afirma: „Păi, filosofia m-a ajutat foarte mult la scrierea disertației de doctor în științe.”

Filosofia are o putere metodologică extraordinară. În convorbirile purtate de-a lungul anilor cu profesorii despre puterea de înțelegere a filosofiei nu prea am auzit ca cineva să neglijeze importanța acestei științe. Pe timpuri, filosofia era protejată de stat! Acum însă lucrurile stau puțin altfel. Deși este inclusă în nomenclatorul Ministerului Educației, se aud voci care îi pun la îndoială necesitatea, motivând diferit dizgrația în care intră această știință. Unii sunt de părere că în universitățile apusene nu prea se predă filosofie. Catedra a făcut cercetări în domeniu (timp de 10 ani având ca temă de cercetare științifică umanizarea învățământului tehnic) și a constatat că lucrurile stau de fapt altfel: universitățile tehnice din lume au

cursuri de filosofie, doar că acestea sunt legate de tradițiile învățământului din aceste țări.

Steve Jobs consideră că oamenii de știință nu pot fi unilaterali. Este bine să cunoaștem și artele, pentru a deveni un cineva în domeniul științelor. Albert Einstein, creatorul teoriei relativității, unul din marii fizicieni ai sec. XX, cânta la vioară și-i plăcea mult literatura. Unul dintre autorii preferați ai fizicianului era Fiodor Dostoievski.

Toți cei care au studiat filosofia în școala sovietică știu că prima parte a filosofiei se numea materialismul dialectic, care nu avea nimic comun cu problemele sociale și umanitare. Erau studiate probleme ale structurii universului, teoria cunoașterii, conștiința, categoriile gândirii etc. După ultimele sistematizări din domeniul cercetărilor științifice, structura științelor contemporane este următoarea: științe filosofice, științe logico-matematice, științe naturale, științe umanitare. După cum vedem, filosofia nu intră în categoria științelor umanitare, este separată. Pentru că este o știință mai generală, cercetează lumea ca pe o integritate – atât problemele naturii, cât și ale societății, dar totuși nu înlocuiește științele din aceste domenii. Filosofia cercetează principiile generale ale lumii. Din acest punct de vedere, ea poate fi numită o știință a naturii, nu doar o știință umanitară. De fapt însă, aceste categorisiri nu sunt corecte. Filosofia își are rolul și locul său în cadrul științelor, după generalitatea problemelor pe care le abordează. Cel mai important lucru pe care îl aduce filosofia în înțelegerea acestei lumi, este că lumea nu poate fi privită în afara omului, adică în calitate de un cosmos sau univers pustiu. Acest lucru îl fac științele naturii, menirea lor fiind de a cerceta fenomenele naturii în mod obiectiv, așa cum sunt, fără vreoa influență asupra lor. Iar în ceea ce privește filosofia, aceasta cercetează lumea în relația sa cu omul, acordându-i-se prioritate omului, și nu acestei pustietăți universale, care a existat înaintea noastră singură și cel mai probabil că va exista și după noi, de asemenea singură.

Dacă am studia lumea numai din punctul de vedere al științelor naturii, unde obiectul principal este doar un oarecare fenomen sau proces natural, atunci am putea crea o gândire atrofiată, care poartă numele de gândire științifică și privește lumea ca pe un obiect care poate fi supus oricărui experiment pentru a afla adevărul.

Ca să înțelegem care este rolul filosofiei, vom menționa: în rezultatul dezbaterilor purtate de filosoful englez Bertrand Russel cu A. Einstein, în 1955 a fost semnat „Manifestul Russel-Einstein”, care a pus fundamentul Mișcării Pugwash (Pugwash Conferences on Science and World Affairs) pentru neproliferarea armelor nucleare, la care au aderat în primul rând fizicienii. Aș menționa de asemenea și faptul că a fost nevoie de activitatea filosofului Bertrand Russel să se organizeze mișcarea internațională a savanților și oamenilor de cultură pentru salvarea omenirii. Aceasta vorbește despre ceva!

Importantă pentru înțelegerea

rolului și locului oricărei îndeletniciri și a relației acesteia cu filosofia este și următorul deziderat al lui Steve Jobs – înțelepciunea. „Mi-aș da toate cunoștințele în tehnologie pentru o după-amiază petrecută cu Socrate”, scria Jobs. Curioasă dorință: el, inventatorul, să se întâlnească cu un filosof. De parcă astăzi știința, cu marile ei descoperiri și succese excepționale, nu ar fi mai puternică decât filosofia, chiar dacă pentru unii nu are prea multă însemnătate? De ce totuși unul din marii inventatori ai contemporaneității ar dori să se întâlnească cu un gânditor din sec. V dinaintea erei noastre? Problema este următoarea: marii gânditori au ce-și spune unul altuia, au ce învăța unii de la alții. Și Socrate, înainte de moarte, în timpul procesului judiciar intentat împotriva sa, a dorit să se întâlnească cu marii gânditori care l-au precedat. „Dacă ajungem pe tărâmul celălalt, scâpând de cei ce se zic aici judecători și să găsim acolo pe adevărații judecători, acei care se spun că împart pe acolo dreptatea... Ce n-aș da să pot descoase puțin... pe nenumărații bărbați, cu care ar fi o fericire de nespus să trăiești și să stai de vorbă, observându-i.” (Platon. Dialoguri. Apologia. p. 116)

– Cum însușesc studenții materia de filosofie? Și, în general, care este impactul filosofiei asupra tinerei generații? În ce măsură se atinge scopul de a crea o atmosferă moral-psihologică favorabilă în universitate, de a construi relații benefice profesor-student?

– Impactul în general este pozitiv. Marea majoritate studiază materia. Au interes. Dar aceasta depinde și de nivelul de dezvoltare a fiecărui student. Pentru a înțelege materia predată la acest curs, este nevoie și de o anumită pregătire, chiar și de predispoziție, deoarece unii studenți nu consideră filosofia drept obiect de specialitate. Mă bucură faptul că unii studenți ne cer sfatul: ce cărți să citească pentru cultura lor genera-

lă. Este important că vin la curs și dintre acei care au studiat filosofia în anii trecuți.

– Ce activități importante își mai înscrie în palmares Catedra de Științe Socio-Umane a UTM?

– La catedră activează cu succes Clubul filosofic, la care în afara studenților UTM și a profesorilor catedrei participă și profesori ai altor catedre. Adeseori, la ședințele Clubului participă și personalități marcante ale RM. În ultimii ani am avut ședințe largite, la care au participat studenți ai Facultății de Filosofie de la Universitatea AȘM, unele ședințe au avut loc chiar în localul Academiei. În fiecare an, în luna aprilie, deja de 15 ani, organizăm Conferința „Științele socio-umane și progresul tehnico-științific”, la care participă profesori de la toate universitățile din RM. Este foarte important că în ultimii ani la aceste conferințe participă și profesori de la diferite catedre ale UTM – de exemplu, matematicianul Ion Valuță, fizicianul V. Chistol, economistul, iar acum și decanul V. Mămăligă, șeful de catedră V. Dulgheru, lectorul Elena Madan. Despre aceste conferințe scrieți de fapt și dvs. în ziarul UTM „Mesager Universitar”. Anul acesta ne-am dori o participare mai amplă a catedrelor de specialitate la această conferință. Aceasta ne-ar oferi posibilitatea de a ne cunoaște mai bine interesele științifice. Aș menționa și faptul că profesorii catedrei noastre sunt invitați în calitate de președinți ai comisiei examenelor de licență în diferite universități sau de recenzenti ai lucrărilor de licență. De asemenea, reprezentanții catedrei participă la seminarele științifice de susținere a tezelor de doctor în știință și doctor habilitat. Altfel zis, ne manifestăm pe diverse planuri, ceea ce constituie pentru noi un prilej de mândrie.

– Mult succes în continuare, domnilor filosofi!